

Снежана Ђурђевић*
Студент докторских студија,
Правни факултет Универзитета у Нишу

СТРУЧНИ ЧЛАНАК
doi:10.5937/zrgpfi1674267D

UDK: 341.9:347.440.15

Рад примљен: 30.09.2016.
Рад прихваћен: 05.12.2016.

О ПОТРЕБИ ИЗМЕНЕ ДВОСТРАНИХ УГОВОРА О ПРАВНОЈ ПОМОЋИ У ГРАЂАНСКИМ СТВАРИМА НА СНАЗИ ИЗМЕЂУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРЖАВА ЧЛАНИЦА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Апстракт: Република Србија има закључене двостране уговоре о правној помоћи у грађанској материји са петнаест држава чланица Европске уније. Од закључивања наведених уговора протекло је много година током којих је у области међународног приватног права дошло до значајних промена. Оне су, пре свега, последица како приступања Републике Србије појединим конвенцијама Хашке конференције за међународно приватно право, тако и развоја међународног приватног права Европске уније, али и израде новог Закона о међународном приватном праву Републике Србије. Све наведене околности учиниле су да решења садржана у двостраним уговорима, а нарочито колизионе норме и норме о међународној надлежности, остану потпуно неусклађена са новим тенденцијама у овој материји. Услед тога, потребно је да надлежне институције Републике Србије изврше озбиљну анализу решења садржаних у двостраним уговорима и предузму неопходне активности у циљу њихове ревизије.

Кључне речи: двострани уговори, правна помоћ, грађанска материја, међународно приватно право, Хашка конференција, правосудна сарадња, колизионе норме, међународна надлежност, страна судска одлука.

---

* snezana.djurdjevic@gmail.com

1. Увод

У грађанској материји, Република Србија има закључене двостране уговоре о правној помоћи са укупно двадесет седам држава, међу којима је петнаест чланица Европске уније. Већина ових уговора закључена је пре много година,¹ па се поставља питање у којој мери су њихове одредбе данас примењиве и да ли их је потребно ревидирати и прилагодити новим тенденцијама у области међународног приватног права.

У том смислу, важно је имати у виду, најпре, вишестране конвенције усвојене у окриљу Хашке конференције за међународно приватно право (у даљем тексту: Хашка конференција). Неке од тих конвенција којима су приступиле Република Србија и државе чланице Европске уније регулишу иста питања која су обухваћена наведеним двостраним уговорима о правној помоћи, али на потпуно другачији начин, те је потребно анализирати њихов однос и потребу за међусобним усклађивањем.

Потом, треба сагледати и развој међународног приватног права Европске уније и њене прописе којима су унификоване колизионе норме и норме о међународној надлежности у разним областима. Ово је битно не само због потребе хармонизације законодавства Републике Србије у контексту приступних преговора и чланства у Европској унији, већ и због чињенице да су колизионе норме које су садржане у прописима ЕУ универзалног карактера и примењују се у односима са свим државама, а не само са државама чланицама ЕУ. Иако је начелно правило да прописи Европске уније не утичу на примену раније закључених двостраних уговора између држава чланица ЕУ и трећих земаља (у које спада и Република Србија),² државе чланице ЕУ су ипак у обавези да предузму неопходне кораке у циљу усаглашавања раније закључених међународних уговора који одступају од решења садржаних у прописима ЕУ,³ а крајња последица може бити и отказивање предметног уговора од стране државе чланице ЕУ.⁴ С обзиром на то да се решења садржана у наведеним двостраним уговорима у односу на међународно приватно право ЕУ прилично разликују, извесно је да ће

---

1 Двострани уговори о правној помоћи углавном потичу из доба Федеративне Народне Републике Југославије (ФНРЈ) и Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ). Изузеци су уговор са Републиком Хрватском из 1997. године и уговор са Републиком Словенијом из 2011. године.

2 Члан 351 став 1 Уговора о функционисању Европске уније.

3 Члан 351 став 2 Уговора о функционисању Европске уније.

4 У пресуди Европског суда правде у предмету Комисије против Белгије наведено је да „уколико је чланица у немогућности да усагласи сам уговор са правом ЕУ, у обавези је да га откаже, односно повуче се из њега.“ (*Case C-203/98, Commission of the European Communities v. Kingdom of Belgium*, (1999), ECR I-04899).

државе чланице ЕУ са којима Република Србија има закључене двостране уговоре покренути поступак њихове измене.⁵

Осим тога, у наредном периоду очекује се измена важећег законодавства Републике Србије у области међународног приватног права. Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља (у даљем тексту: ЗРСЗ) би требало да буде замењен Законом о међународном приватном праву Републике Србије (у даљем тексту: ЗМПП). С обзиром на то да ће се усвајањем ЗМПП извршити унификација и хармонизација међународног приватног права Републике Србије са међународним приватним правом Европске уније, решења садржана у двостраним уговорима ће остати потпуно неусклађена и одударати од система који ће бити успостављен новим ЗМПП.

2. Двострани уговори о међународној правној помоћи у грађанским стварима

Као што је већ наведено, двострани уговори о међународној правној помоћи су на снази између Републике Србије и петнаест држава чланица Европске уније: Аустрије,⁶ Белгије,⁷ Бугарске,⁸ Велике Британије,⁹ Грчке,¹⁰

---

5 Република Словачка је 2013. године Министарству правде Републике Србије упутила иницијативу за измену важећег двостраног уговора о правној помоћи, а такво поступање може се очекивати и од других држава чланица ЕУ.

6 Уговор о узајамном правном саобраћају између ФНР Југославије и Републике Аустрије од 16. децембра 1954. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 8/1955 и „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 2/83 – др. закон).

7 Споразум између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Краљевине Белгије о правној помоћи у грађанским и трговачким стварима од 24. септембра 1971. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 7/1974).

8 Уговор између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Бугарске о узајамној правној помоћи од 23. марта 1956. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 1/1957).

9 Конвенција између Краљевине Југославије и Велике Британије о уређењу међусобне помоћи у вођењу поступка у грађанским и трговачким стварима које су у течају или које могу бити у течају пред односним судским властима од 27. фебруара 1936. године („Службене новине“ бр. 116/1937).

10 Конвенција између Федеративне Народне Републике Југославије и Краљевине Грчке о узајамним правним односима од 18. јуна 1959. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 7/1960).

Италије,¹¹ Кипра,¹² Мађарске,¹³ Пољске,¹⁴ Румуније,¹⁵ Словачке,¹⁶ Словеније,¹⁷ Француске,¹⁸ Хрватске¹⁹ и Чешке.²⁰

Наведени уговори се међусобно разликују у зависности од области које су њима регулисане, па тако имамо двостране уговоре о правној помоћи који садрже само одредбе о сарадњи правосудних и других органа у грађанским стварима, нешто детаљније уговоре који садрже и одредбе о признању и извршењу судских одлука,²¹ као и оне који, поред наведених

11 Конвенција између Федеративне Народне Републике Југославије и Италијанске Републике о узајамној правној помоћи у грађанским и управним стварима од 3. децембра 1960. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 5/1963).

12 Уговор између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Републике Кипар о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима од 19. септембра 1984. године („Службени лист СФРЈ“ – Међународни уговори, бр. 2/1986).

13 Уговор о узајамном правном саобраћају између СФР Југославије и НР Мађарске од 7. марта 1968. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак бр. 3/1968, бр. 1/1987).

14 Уговор између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Пољске о правном саобраћају у грађанским и кривичним стварима од 6. фебруара 1960. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак бр. 5/1963).

15 Уговор између Федеративне Народне Републике Југославије и Румунске Народне Републике о правној помоћи од 18. октобра 1960. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак број 8/1961).

16 Уговор између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Чехословачке Социјалистичке Републике о регулисању правних односа у грађанским, породичним и кривичним стварима од 20. јануара 1964. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 13/1964).

17 Уговор између Републике Србије и Републике Словеније о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима од 15. априла 2011. године („Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 9/2011).

18 Споразум између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Француске Републике о олакшању примене Хашке конвенције о грађанском поступку од 1. марта 1954. године („Службени лист СФРЈ – Додатак, бр. 21/1971); Конвенција о надлежности и о закону који се примењује у области личног и породичног права између СФР Југославије и Француске Републике од 18. маја 1971. године („Службени лист СФРЈ“, број 55/1972).

19 Уговор између Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима од 15. септембра 1997. године („Службени лист СРЈ“ – Међународни уговори, бр. 1/1998).

20 Уговор између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Чехословачке Социјалистичке Републике о регулисању правних односа у грађанским, породичним и кривичним стварима од 20. јануара 1964. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 13/1964).

21 У појединим случајевима признање и извршење судских одлука регулисано је засебним уговором, док су у већини случајева ове одредбе саставни део уговора о међународној правној помоћи.

одредаба, садрже и колизионе норме и норме о међународној надлежности, те конкретну материју уређују на свеобухватан начин. Ради прегледности и бољег разумевања, у наставку рада биће речи о одредбама уговора сваког од наведених питања појединачно.

2.1. Сарадња правосудних и других органа у грађанским стварима

Двострани уговори о правној помоћи са свих петнаест држава чланица Европске уније садрже опште одредбе о сарадњи правосудних и других органа у грађанским стварима. Те одредбе су прилично разноврсне и регулишу бројна питања као што су право на слободан приступ суду, обезбеђење парничних трошкова, право на ослобођење од парничних трошкова, пружање правне помоћи (у погледу замолница за достављање и извођење доказа), обавештавање о страном праву, достављање исправа о личном стању и легализација исправа.

У овом раду нису анализиране све наведене одредбе, већ само оне чију би ревизију, према мишљењу аутора, било пожељно размотрити.

2.1.1. Пружање правне помоћи у грађанским стварима

Када је у питању пружање међународне правне помоћи у грађанским стварима, које обухвата пре свега комуникацију надлежних органа по питању замолница за достављање и извођење доказа, може се закључити да сви двострани уговори, изузев уговора са Републиком Словенијом, предвиђају да уговорне стране достављају једна другој замолнице за правну помоћ преко министарстава надлежних за послове правосуђа.²²

У тренутку закључивања наведених уговора, овакво решење је представљало корак напред у односу на дипломатски и конзуларни начин комуникације, који су се у то време примењивали у Републици Србији.²³ У међувремену је учињен додатни напор како би се ови поступци

---

22 Уговор са Италијом (члан 4, став 2), као додатак овом општем правилу, предвиђа и да „у оправданим случајевима крајње хитности, надлежни судски органи држава уговорница могу општити и непосредно“, а уговор са Белгијом (члан 4) да, када је у питању достављање судских и вансудских аката, та акта могу непосредно бити упућена примаоцима, препорученом поштанском пошиљком на повратни реџепис.

23 Дипломатски начин комуникације надлежних државних органа по питању пружања међународне правне помоћи се у време када су двострани уговори закључивани, редовно примењивао, а и данас је предвиђен важећим Законом о парничном поступку, у случају да између Републике Србије и односне државе не постоји међународни уговор који регулише то питање и када другачије није предвиђено законом и општим правилима међународног права. Конзуларни начин општења државних органа примењивао се на

побољшали у циљу повећања ефикасности и смањења броја надлежних органа. Тако је прво настао *систем централних органа*, установљен Конвенцијом о достављању у иностранству судских и вансудских аката у грађанским и трговачким стварима од 15. новембра 1965. године²⁴ (у даљем тексту: Конвенција о достављању) и Конвенцијом о извођењу доказа у иностранству у грађанским и трговачким стварима од 18. марта 1970. године²⁵ (у даљем тексту: Конвенција о извођењу доказа),²⁶ а потом и *систем непосредне комуникације надлежних органа*.

Када је реч о *систему непосредне комуникације надлежних правосудних органа* он представља најефикаснији и најједноставнији начин пружања правне помоћи јер подразумева да судови и други органи две државе директно једна другој достављају замолнице за правну помоћ, без посредовања других органа (министарстава и централних органа). Тај метод се готово не разликује од пружања правне помоћи унутар једне државе, осим што је потребно приложити превод замолнице и докумената која се достављају. Такав систем предвиђа и поменути двострани уговор између Републике Србије и Републике Словеније, а примењује се и унутар Европске уније.²⁷

Ради унапређења правосудне сарадње и усклађивања са овим савременијим решењима, било би пожељно размотрити могућност измене одредаба двостраних уговора по питању пружања правне помоћи. У том

основу Конвенције о грађанском поступку из 1954. године, која је у Републици Србији на снази од 1962. године.

24 „Службени гласник РС – Међународни уговори“ 1/2010, 13/2013.

25 „Службени гласник РС – Међународни уговори“ 1/2010, 13/2013.

26 Овај систем подразумева да је свака држава у обавези да одреди орган који ће бити надлежан за пријем иностраних замолница, тј. централни орган. Подносилац замолнице (суд или други орган) упућује замолницу директно централном органу замолне државе, који потом замолницу прослеђује органу који је према унутрашњем праву надлежан за достављање или директно адресату. Конвенција о извођењу доказа се у Републици Србији примењује од 31. августа 2010. године, а Конвенција о достављању од 1. фебруара 2011. године. Одредбе ових конвенција су дерогирале и замениле одговарајуће одредбе Конвенције 1954, али само у односима оних држава које су уговорнице и Конвенције 1954 и Конвенције о достављању, односно Конвенције о извођењу доказа. За државе које су само чланице Конвенције 1954 (и нису накнадно постале уговорнице неке од наведених конвенција), њене одредбе настављају да се примењују. Конвенција о достављању 1965 је на снази са свим наведеним државама чланицама ЕУ са којима имамо и двостране уговоре, изузев Аустрије, а Конвенција о извођењу доказа 1970 са свим државама изузев Аустрије и Белгије.

27 Уредба Савета о сарадњи судова земаља чланица у извођењу доказа у грађанским и трговачким стварима бр. 1206/2001 и Уредба Европског парламента и Савета од 13. новембра 2007. године о достављању у државама чланицама судских и вансудских аката у грађанским и трговачким стварима.

смислу, могла би се, у зависности од околности, уговорити непосредна комуникација надлежних правосудних органа. Као што је напоменуто, такав вид комуникације је предвиђен једино у уговору између Републике Србије и Републике Словеније (када се ради о чланицама ЕУ).²⁸ То је уједно и аргумент који иде у прилог идеји да је успостављање овог вида сарадње могуће уговорити и са другим државама чланицама ЕУ. За почетак би најбоље било размотрити предлог у односу на уговор који имамо са Републиком Хрватском, због тога што са овом државом имамо изузетно интензивну правосудну сарадњу и исто правно наслеђе.

2.1.2. Обезбеђење парничних трошкова

Питање обезбеђења парничних трошкова уређено је разним међународним инструментима, како двостраним тако и вишестраним. Ови инструменти су истовремено на снази у Републици Србији и односним државама чланицама ЕУ, али се у пракси углавном примењује решење које је најповољније за лице које се на ово право позива.²⁹

Обезбеђење парничних трошкова регулисано је двостраним уговорима са свим наведеним државама чланицама ЕУ, изузев Кипра и Велике Британије. Разликујемо двостране уговоре који ово право признају држављанима страна уговорница без постављања додатних услова,³⁰ уговоре који поред држављанства захтевају постојање пребивалишта на територији држава уговорница³¹ и уговоре који поред држављанства захтевају постојање пребивалишта или боравишта на територији држава уговорница.³²

Када су у питању хашке конвенције, Конвенција о грађанском поступку³³ предвиђа да су услови за остваривање овог права држављанство и пребивалиште на територији држава уговорница,³⁴ док Конвенција о

---

28 Непосредна комуникација надлежних органа по питању пружања правне помоћи предвиђена је и уговорима са Црном Гором, Белорусијом, Македонијом и Босном и Херцеговином у одређеним стварима.

29 Важећи двострани и вишестрани уговори којима је регулисано питање обезбеђења парничног поступка се међусобно не искључују у примени, тако да је на снази више паралелних система правних норми по овом питању.

30 Ту спадају уговори са Италијом, Словачком, Словенијом, Француском, Хрватском и Чешком.

31 Ту спадају уговори са Аустријом, Белгијом, Бугарском и Грчком.

32 Ту спадају уговори са Мађарском, Пољском и Румунијом.

33 „Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 6/1962.

34 Од држава чланица ЕУ са којима Република Србија има закључене двостране уговоре, одредбе ове конвенције су на снази са: Аустријом, Белгијом, Грчком, Италијом и Мађарском.

олакшању међународног приступа судовима из 1980. године (у даљем тексту: Конвенција о приступу судовима)³⁵ ово право признаје свим лицима која имају уобичајено боравиште у некој од држава уговорница.³⁶

Када упоредимо сва изложена решења, можемо закључити да Конвенција о приступу судовима по овом питању предвиђа најлибералније решење будући да право на ослобођење од обавезе обезбеђења парничних трошкова признаје најширем кругу лица. Довољно је да тужилац има само уобичајено боравиште у некој од држава уговорница, да би му се то право признало. То решење је за државе уговорнице ове конвенције свакако повољније од решења предвиђеног двостраним уговорима који су на снази и који захтевају да је тужилац држављанин државе уговорнице, а у појединим случајевима и додатне услове, као што су постојање пребивалишта или боравишта у држави уговорници. Стога се одредбе двостраних уговора са државама са којима је на снази и Конвенција о приступу судовима, практично не примењују у пракси, те би било пожељно размишљати у правцу њиховог стављања ван снаге или упућивања на Конвенцију о приступу судовима.

Поред тога, важно је имати у виду и да ЗМПП, такође, усваја принцип уобичајеног боравишта по овом питању и предвиђа да ће сва лица која немају уобичајено боравиште у Републици Србији бити обавезна да дају обезбеђење парничних трошкова.³⁷ На основу тога се може закључити да ће одредбе свих двостраних уговора којима је регулисано ово питање бити

35 „Службени лист СФРЈ“ – Међународни уговори, бр. 4/1988.

36 Конвенција о приступу судовима је заменила одредбе чланова 17-19 Конвенције 1954 (који регулишу обезбеђење парничних трошкова) у односима оних држава које су уговорнице обе ове конвенције. Члан 22 Конвенције о приступу судовима одређује да у односима између држава које је буду ратификовале ова конвенција замењује чланове 17-24 Конвенције о грађанском судском поступку потписане 17. јула 1905. године у Хагу или чланова 17 до 26 Конвенције о грађанском поступку потписане 1. марта 1954. године у Хагу, за државе које су стране уговорнице једне или друге конвенције. Од држава чланица ЕУ са којима Република Србија има закључене двостране уговоре, одредбе ове конвенције су на снази са: Бугарском, Пољском, Румунијом, Словачком, Словенијом, Француском, Хрватском и Чешком.

37 Нацрт Закона о међународном приватном праву уноси значајну новину када је у питању обезбеђење парничних трошкова, јер предвиђа ову обавезу за сва лица, било да су домаћи било страни држављани, која немају уобичајено боравиште на територији Републике Србије. Осим тога, Нацрт знатно проширује круг спорова, у односу на ЗРСЗ, у којима се не може тражити обезбеђење парничних трошкова, па тако предвиђа и да тужени нема право на обезбеђење парничних трошкова: ако тужилац има статус избеглице у Републици Србији; ако се тужбени захтев односи на заштиту права потрошача; у споровима за заштиту права детета и споровима за вршење односно лишење родитељског права, споровима за поништење усвојења,

неусклађена са овим решењем и да ће, када наведени закон буде коначно усвојен, захтевати ревизију.

2.2. Одредбе о међународној надлежности и меродавном праву³⁸

2.2.1. Статусни односи

Одредбе о надлежности и меродавном праву у вези са статусним односима садржане су у двостраним уговорима о правној помоћи са Бугарском,³⁹ Грчком,⁴⁰ Мађарском,⁴¹ Пољском,⁴² Румунијом,⁴³ Словачком⁴⁴ и Чешком,⁴⁵ као и у посебној Конвенцији са Француском о надлежности и о закону који се примењује у области личног и породичног права.⁴⁶

Наведеним одредбама регулисана је правна и пословна способност,⁴⁷ старатељство⁴⁸ и проглашење несталог лица за умрло. За све одредбе о статусним односима заједничко је да предвиђају надлежност судова и примену права државе чији је држављанин лице о чијем се статусу одлучује.

споровима за заштиту од насиља у породици и споровима о имовинским односима супружника и ванбрачних партнера.

38 Поједини двострани уговори садрже и одредбе о меродавном праву за форму правног посла, вануговорној одговорности за штету и стварноправним односима. О наведеним одредбама неће бити посебно речи јер су садржане само у мањем броју уговора, а у вези са тим питањима није било значајнијих промена на међународном плану и у законодавству Републике Србије.

39 „Службени лист ФНРЈ” – Додатак, бр. 1/1957.

40 „Службени лист ФНРЈ” – Додатак, бр. 7/1960.

41 „Службени лист СФРЈ” – Додатакбр. 3/1968, бр. 1/1987.

42 „Службени лист СФРЈ” – Додатакбр. 5/1963.

43 „Службени лист ФНРЈ” – Додатакброј 8/1961.

44 „Службени лист СФРЈ” – Додатак, бр. 13/1964.

45 „Службени лист СФРЈ” – Додатак, бр. 13/1964.

46 „Службени лист СФРЈ”, број 55/1972.

47 Одредбу о надлежности за спорове о правној и пословној способности садрже само уговори са Пољском, Чешком и Словачком. Поједини уговори садрже и одредбе о меродавном праву за пословну способност правних лица. Уговори са Мађарском и Пољском предвиђају да се пословна способност правног лица одређује према закону стране уговорнице на чијој се територији налази седиште правног лица, док уговори са Румунијом, Чешком и Словачком предвиђају да је у том случају меродаван закон оне стране уговорнице по којем је правно лице основано.

48 Двострани уговори са свим наведеним државама садрже одредбе о надлежности, док само двострани уговори са Румунијом, Чешком и Словачком садрже и одредбе о меродавном праву по питању старатељства.

У области статусних односа на међународном плану, пре свега у оквиру ЕУ и Хашке конференције, нису усвојени акти којима се унификују колизионе норме и норме о међународној надлежности. Из тог разлога, одредбе двостраних уговора по овом питању не захтевају ревизију у овом тренутку. О томе би се евентуално могло размишљати након усвајања Закона о међународном приватном праву, који иако своја решења углавном заснива на држављанству лица о чијем се статусу одлучује, ипак уноси одређене новине са којима би решења двостраних уговора требало ускладити.⁴⁹

2.2.2. Породичноправни односи

За разлику од статусних односа, у породичноправној материји дошло је до значајних промена у протеклом периоду, како на међународном плану, тако и у законодавству Републике Србије. Томе је, с једне стране, допринело усвајање вишестраних конвенција у окриљу Хашке конференције које регулишу ово питање, које је Република Србија ратификовала, а с друге стране, унификација колизионих норми и норми о међународној надлежности у Европској унији. Наведена решења су, у мери у којој је то било могуће, прихваћена и у Нацрту ЗМПП. Важно је имати на уму да се решења садржана у свим наведеним актима на идејном нивоу разликују од решења садржаних у двостраним уговорима и ЗРСЗ. У време закључивања двостраних уговора и усвајања ЗРСЗ, главна тежња приликом формулисања решења је била заштита сопствених држављана, па су критеријуми за заснивање надлежности и одређивање меродавног права углавном били држављанство и пребивалиште странака. Данас су ти критеријуми у области породичноправних односа превазиђени и замењени уобичајеним боравиштем (уз уважавање аутономије воље у одређеним случајевима),

---

⁴⁹ Двострани уговори не регулишу на свеобухватан начин питања статусних односа (нпр. поједини уговори садрже само одредбе о меродавном праву за правну и пословну способност физичких лица, а не и одредбе о надлежности), а као једину тачку везивања предвиђају држављанство. За разлику од тога, ЗМПП детаљно регулише статусне односе и садржи одредбе о надлежности и меродавном праву за правну и пословну способност физичких лица и пословну способност предузетника, проглашење несталог лица за умрло и доказивање смрти (укључујући и посебне одредбе за коморијенте), лишење пословне способности и старатељство, као и лично име. У складу са тим одредбама, у појединим случајевима је (осим на држављанству које предвиђају двострани уговори), надлежност суда Републике Србије могуће засновати и на пребивалишту и уобичајеном боравишту, али и по другим основима (нпр. члан 46 – Суд Републике Србије надлежан је за утврђивање правне или пословне способности физичког лица ако је надлежан да одлучује о правном односу поводом кога се питање правне или пословне способности поставља). Из тих разлога, ове одредбе двостраних уговора биће нужно ревидирати када ЗМПП буде усвојен.

које је у складу са савременом идејом о заштити свих лица која живе у једној држави, без обзира да ли у њој имају држављанство или пребивалиште.⁵⁰

Када су у питању вишестране конвенције Хашке конференције најзначајније је поменути да је Република Србија ратификовала Протокол о меродавном праву за обавезе издржавања (у даљем тексту: Хашки протокол), који је ступио на снагу 1. августа 2013. године,⁵¹ и Конвенцију о надлежности, меродавном праву, признању, извршењу и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце (у даљем тексту: Конвенција 1996), која ће ступити на снагу 1. новембра 2016. године.⁵² Оба ова инструмента регулишу одређене области породичних односа, које су регулисане и двостраним уговорима.

Када је у питању Хашки протокол, он садржи, између осталог, одредбе о меродавном праву за издржавање између супружника, родитеља и деце и осталих сродника⁵³ и регулише ова питања на потпуно другачији начин него двострани уговори са односним државама чланицама ЕУ.

Наиме, двострани уговори, као главну тачку везивања приликом одређивања меродавног права у споровима за издржавање родитеља и деце предвиђају држављанство детета,⁵⁴ док је за издржавање између

---

50 Марјановић, С., Међународна надлежност за спорове о издржавању у међународном приватном праву Србије *de legelata* и *de legeferenda*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 65, 2013: 404.

51 Закон о потврђивању протокола о меродавном праву за обавезе издржавања („Службени гласник РС“ – Међународни уговори бр. 1/2013).

52 Закон о потврђивању Конвенције о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце („Сл. гласник РС“ – Међународни уговори бр. 20/2015).

53 Осим тога, Хашки протокол регулише и издржавање између бивших супружника, као и између ванбрачних партнера али ова питања нису уређена предметним двостраним уговорима.

54 Издржавање између родитеља и деце регулисано је двостраним уговорима о правној помоћи са Бугарском, Грчком, Мађарском, Пољском, Румунијом, Чешком и Словачком, као и у Конвенцији са Француском. У наведеним уговорима, одлучујућа чињеница за одређивање меродавног права у овим споровима је углавном држављанство детета. Уговор са Француском мало другачије регулише ово питање и предвиђа да је за односе између родитеља и брачне деце меродавно право оно које је меродавно за личне и имовинске односе брачних другова (право заједничког држављанства супружника, а у случају његовог непостојања закон стране уговорнице на чијој територији имају своје пребивалиште, или у недостатку овог, закон њиховог последњег заједничког пребивалишта). За односе између родитеља и ванбрачне деце, овај уговор предвиђа да је меродавно право држављанства детета.

супружника предвиђено неколико супсидијерних тачака везивања и то:⁵⁵ а) држављанство супружника; б) уколико су брачни другови држављани различитих држава, право државе заједничког пребивалишта супружника, а у његовом одсуству в) право последњег заједничког пребивалишта супружника.⁵⁶ Када је у питању издржавање осталих сродника, те одредбе садржане су једино у уговору са Мађарском и оне предвиђају да се обавеза издржавања између браће и сестара у погледу издржавања малолетне браће и сестара, као и између сродника у правој усходној и нисходној линији (осим између родитеља и деце), регулишу по закону стране уговорнице чији је држављанин лице које полаже право на издржавање.

Уместо на држављанству, односно пребивалишту, решења Хашког протокола се заснивају на уобичајеном боравишту повериоца издржавања, уз уважавање аутономије воље странака под одређеним условима. Важно је напоменути да су норме Хашког протокола ступањем на снагу дерогирале норме о одређивању меродавног права за издржавање садржане у Закону о решавању сукоба закона са прописима других земаља и примењују се у односима са свим земљама без обзира да ли је у питању држава уговорница ове конвенције или не. Изузетак постоји једино када је између Републике Србије и одређене државе на снази међународни уговор који садржи колизионе норме за издржавање, што је случај са наведених осам држава чланица ЕУ.⁵⁷ Хашки протокол, међутим, допушта могућност да државе уговорнице дају изјаву да ће се уместо постојећег двостраног уговора примењивати одредбе Хашког протокола. Република Србија нити било која од наведених држава чланица ЕУ још увек нису дале такве изјаве (Живковић, 2013).

Такође, Република Србија је 15. јануара 2016. године ратификовала Конвенцију 1996 која садржи одредбе о надлежности и меродавном праву за родитељску одговорност. Иако је из поља њене примене, између осталог, искључено утврђивање и оспоравање очинства и материнства, њене одредбе регулишу поједина питања која спадају у појам правних односа

---

55 Колизионе норме за спорове о издржавању између супружника садржане су у двостраним уговорима о правној помоћи са Мађарском, Пољском, Румунијом, Словачком и Чешком, као и посебној Конвенцији са Француском о надлежности и о закону који се примењује у области личног и породичног права.

56 Уговор са Мађарском по питању меродавног права, као последњу могућност у случају непостојања ниједне од наведених околности, предвиђа да ће бити меродавно право оне стране уговорнице чијем се суду један од брачних другова обрати.

57 Члан 19 Хашког протокола даје предност колизионим нормама садржаним у међународном уговору.

родитеља и деце, а која су регулисана двостраним уговорима.⁵⁸ У складу са Конвенцијом 1996, одлучујућа чињеница у овим односима је уобичајено боравиште детета, за разлику од двостраних уговора који своја решења заснивају углавном на држављанству детета. Одредбе о меродавном праву ове конвенције, такође, имају универзалан карактер и од тренутка ступања на снагу примењиваће се у односима са свим државама (не само државама уговорницама Конвенције). Ова конвенција исто као и Хашки проткол не дира у постојеће међународне уговоре који регулишу ову област, с тим што, такође, допушта, да државе уговорнице дају другачију изјаву.

Када је у питању право ЕУ, треба истаћи да су Хашки протокол и Конвенција 1996 на снази у свим државама чланицама ЕУ. Поред тога, у оквиру ЕУ на снази су и три Уредбе које регулишу питања породичних односа: Уредба Савета бр. 2201/2003 од 27. новембра 2003. године о надлежности и признању и извршењу пресуда у брачним споровима и споровима о родитељском праву; Уредба Савета бр. 1259/2010 о успостављању појачане сарадње у области меродавног права за развод и законску раставу и Уредба Савета бр. 4/2009 о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у стварима издржавања. Наведени прописи, такође, регулишу питања породичних односа другачије него што је то предвиђено двостраним уговорима, а та решења у мери у којој је то могуће преузима и ЗМПП.

2.2.3. Наследноправни односи

Двострани уговори о правној помоћи са Аустријом, Бугарском, Мађарском, Пољском, Румунијом, Словачком и Чешком садрже одредбе којима су регулисани наследноправни односи.

Надлежност за расправљање заоставштине регулисана је на готово идентичан начин у свим двостраним уговорима. У складу са тим, за расправљање непокретне заоставштине надлежан је суд државе на чијој се територији непокретна имовина налази, док је за расправљање покретне имовине надлежан суд држављанства оставиоца у тренутку смрти.⁵⁹

---

58 Одредбе о надлежности и меродавном праву за спорове који се тичу правних односа родитеља и деце садржани су у двостраним уговорима о правној помоћи са Бугарском, Грчком, Мађарском, Пољском, Румунијом, Словачком, Чешком, као и у Конвенцији са Француском.

59 Поједини уговори предвиђају могућност да уколико је оставилац био држављанин једне државе уговорнице, а имао последње пребивалиште на територији друге државе уговорнице, његови наследници који станују на територији те друге државе могу, под одређеним условима, захтевати да суд те државе спроведе расправу покретне заоставштине која се налази у истој држави.

Одредбе о меродавном праву за наследноправне односе садрже општу формулацију да је за наследноправне односе меродавно право држављанства оставиоца у тренутку смрти.⁶⁰

За способност за састављање и опозивање тестаментa, као и оспоравање тестаментa због недостатака у вољи меродавно је право држављанства оставиоца у моменту састављања, односно опозивања.

Када је у питању форма у којој се тестамент саставља или опозива, уговори предвиђају да је меродавно, било право држављанства оставиоца у тренутку састављања или опозива тестаментa, било право државе у којој је тестамент састављен односно опозван.⁶¹

У ЕУ, колизионе норме и норме о међународној надлежности у области наслеђивања унификоване су путем Уредбе бр. 650/2012 Европског парламента и Савета о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу судских одлука и прихватању јавних исправа, а које у великој мери преузима и ЗМПП. Правила садржана у тим актима почивају на другачијим принципима него наведени двострани уговори према којима су главни критеријуми за одређивање меродавног права држављанство оставиоца, а за заснивање надлежности држављанство оставиоца и место налажења покретних и непокретних ствари које чине заоставштину. Уредба ЕУ и ЗМПП као главну тачку везивања у овој области предвиђају уобичајено боравиште оставиоца у тренутку смрти, а предвиђају под одређеним условима и могућност избора меродавног права и пророгације надлежности.

2.3. Признање и извршење судских одлука

Признање и извршење судских одлука уређено је двостраним уговорима о правној помоћи са Бугарском, Кипром, Чешком, Словачком, Мађарском, Пољском и Румунијом,⁶² као и посебним уговорима о признању и извршењу

60 Ови уговори садрже и одредбу да уколико нема наследника, покретна имовина припада држави чији је држављанин оставилац у тренутку смрти, а непокретна држави где се налази.

61 Једино уговор са Мађарском садржи мало другачију одредбу по овом питању и предвиђа да је тестамент пуноважан уколико је пуноважан према закону државе у којој је састављен; или према закону државе чије држављанство има оставилац у тренутку састављања или смрти или закону оне државе у којој је оставилац имао пребивалиште или боравиште; или закону места налажења непокретности. Да ли је оставилац имао пребивалиште или боравиште у одређеном месту, процењује се према закону тог места.

62 Осим наведених уговора, важно је напоменути и да двострани уговор о правној помоћи са Аустријом садржи одредбу којом је регулисано признање и извршење

судских одлука са Грчком⁶³ и Француском.⁶⁴ Осим тога, са Аустријом и Белгијом закључени су посебни уговори који регулишу признање и извршење одлука о издржавању.⁶⁵ Одредбе свих ових уговора на сличан начин уређују услове и поступак признања судских одлука у државама уговорницама.

Постојање ових одредаба двостраних уговора је веома значајно, јер оне у овом тренутку за Републику Србију представљају једини „сигуран“ правни основ за признање одлука домаћих судова у односим државама чланицама ЕУ.⁶⁶ Ово је нарочито важно јер поједине државе ЕУ за признање стране судске одлуке изричито, као услов у свом законодавству, прописују постојање међународног уговора са државом из које потиче судска одлука. Република Србија није уговорница Луганске конвенције о надлежности, признању и извршењу страних судских одлука у грађанској и трговачкој материји, која је на снази између држава чланица ЕУ и Швајцарске, Норвешке и Исланда, а у овом моменту мало је вероватно да ће то и постати, јер према мишљењу ЕУ још увек нису испуњени неопходни политички критеријуми.

Међутим, треба имати у виду да се у окриљу Хашке конференције интензивно ради на стварању нове конвенције која ће омогућити признање страних судских одлука,⁶⁷ те би у случају усвајања тог документа и

одлука о наслеђу и спорним захтевима на наследство, нужни део и легат које, у односу на покретну заоставштину, доносе судови државе чији је оставилац држављанин.

63 Споразум између Федеративне Народне Републике Југославије и Краљевине Грчке о узајамном признавању и извршењу судских одлука од 18. јуна 1959. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 6/1960).

64 Конвенција између Владе Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Владе Француске Републике о признању и извршењу судских одлука у грађанским и трговачким стварима од 18. маја 1971. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 7/1972).

65 Споразум између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Аустрије о узајамном признавању и извршењу одлука о издржавању од 10. октобра 1961. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 2/1963); Конвенција између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Краљевине Белгије о признању и извршењу судских одлука о издржавању од 12. децембра 1973. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 45/1976).

66 У ЕУ је на снази Уредба о надлежности, признању и извршењу пресуда у грађанској и трговачкој материји (Брисел 1), која омогућава признање судских одлука али само између држава чланица ЕУ.

67 Хашка конференција је образовала Радну групу „Judgment Project“ која има за циљ припремање текста мултилатералног инструмента који би регулисао питање признања и извршења страних судских одлука. Радна група, у којој су учествовали

приступања Републике Србије, то такође могло представљати веома важан инструмент за признање одлука домаћих судова у иностранству. Тек би се у тој ситуацији евентуално могло отворити питање ревизије и ових одредаба двостраних уговора ради усклађивања са решењима нове конвенције.⁶⁸

3. Закључак

Од закључивања двостраних уговора о правној помоћи у грађанској материји са државама чланицама ЕУ протекло је много година током којих је дошло до значајних промена у области међународног приватног права. То има за последицу да тренутно у Републици Србији постоји више паралелних система норми у овој области, који се примењују у зависности од тога да ли је са односном државом на снази вишестрани уговор, двострани уговор или национални закон. Ситуација је нарочито дошла до изражаја због ратификације Хашког протокола и Конвенције 1996 од стране Републике Србије, којима је установљен потпуно другачији систем норми у области издржавања и родитељске одговорности, у односу на онај који је предвиђен наведеним двостраним уговорима. Такође, нове тенденције у области међународног приватног права, које су утицале и на решења уредби ЕУ којима је регулисана ова област, као и ЗМПП, такође указују да су колизионе норме и норме о међународној надлежности садржане у двостраним уговорима данас превазиђене и да их је потребно усклађивати са савременим токовима. Слично важи и када су у питању одредбе о пружању правне помоћи и обезбеђењу парничних трошкова. Једини изузетак представљају одредбе о признању и извршењу судских одлука, које не одступају од важећих законских решења и представљају важно средство за признање одлука судова Републике Србије у појединим државама чланицама ЕУ.

Све наведене околности су веома збуњујуће не само за лица на чије се односе те норме примењују, већ и за практичаре (пре свега судије и адвокате) који са тешкоћом утврђују који пропис у конкретној ситуацији треба применити. То доводи до правне несигурности и честих грешака приликом примене материјалног права, што је један од разлога за укидање судских

и представници Републике Србије, завршила је са радом у октобру 2015. године и тренутно је у току израда нацрта конвенције на основу текста који је припремила Радна група. Ако се усвоји ова конвенција, то ће бити први такав акт глобалног карактера који ће омогућити признање и извршење пресуда у грађанској и трговачкој материји.

68 Ревизију одредаба двостраних уговора по питању признања и извршења судских одлука биће нужно разматрати уколико у новој конвенцији буду предвиђени другачији (повољнији) услови и поступак признања и извршења судских одлука.

одлука. Како би се решио наведени проблем, пожељно би било да надлежне институције Републике Србије, пре свега Министарство спољних послова и Министарство правде, што пре, а свакако пре усвајања ЗМПП, изврше озбиљну анализу постојећих двостраних уговора у грађанској материји са државама чланицама ЕУ и предузму активности у циљу усклађивања њихових решења са другим актима који су на снази или чије се усвајање очекује.

Литература

Варади, Т., Бордаш, Б., Кнежевић, Г., Павић, В., Међународно приватно право, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2012.

Живковић, М., О примени Хашког протокола о меродавном праву за обавезе издржавања у Међународном приватном праву Републике Србије, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 65, 2013.

Марјановић, С., Међународна надлежност за спорове о издржавању у међународном приватном праву Србије *de lege lata* и *de lege ferenda*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 65, 2013.

Станивуковић, М., Живковић, М., Међународно приватно право, ЈП „Службени гласник“, Београд, 2013.

Тодоровић, В., Правосудна међународна помоћ, Пројурис, Београд, 2005.

Тодоровић, В., Правосудне билатералне конвенције, Пројурис, Београд, 2005.

Тодоровић, В., Правосудне мултилатералне конвенције, Пројурис, Београд, 2005.

Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља („Службени лист СФРЈ”, бр. 43/82 и 72/82 - испр. „Службени лист СРЈ”, бр. 46/96 и „Службени гласник РС”, бр. 46/2006 - др. Закон).

Закон о потврђивању Конвенције о достављању у иностранству судских и вансудских аката у грађанским и трговачким стварима од 15. новембра 1965. године („Службени гласник РС – Међународни уговори“ 1/2010, 13/2013).

Закон о потврђивању Конвенције о извођењу доказа у иностранству у грађанским и трговачким стварима од 18. марта 1970. године („Службени гласник РС – Међународни уговори“ 1/2010, 13/2013).

Закон о потврђивању протокола о меродавном праву за обавезе издржавања („Службени гласник РС“ – Међународни уговори бр. 1/2013).

Закон о потврђивању Конвенције о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце („Сл. гласник РС“ – Међународни уговори бр. 20/2015).

Закон о ратификацији конвенције о олакшању међународног приступа судовима („Службени лист СФРЈ“ – Међународни уговори, бр. 4/1988).

Уредба о ратификацији конвенције о грађанском поступку („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 6/1962).

Уговор о узајамном правном саобраћају између ФНР Југославије и Републике Аустрије од 16. децембра 1954. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 8/1955 и „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 2/83 - др. закон).

Споразум између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Краљевине Белгије о правној помоћи у грађанским и трговачким стварима од 24. септембра 1971. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 7/1974).

Уговор између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Бугарске о узајамној правној помоћи од 23. марта 1956. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 1/1957).

Конвенција између Краљевине Југославије и Велике Британије о уређењу међусобне помоћи у вођењу поступка у грађанским и трговачким стварима које су у течају или које могу бити у течају пред односним судским властима од 27. фебруара 1936. године („Службене новине“ бр. 116/1937).

Конвенција између Федеративне Народне Републике Југославије и Краљевине Грчке о узајамним правним односима од 18. јуна 1959. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 7/1960).

Конвенција између Федеративне Народне Републике Југославије и Италијанске Републике о узајамној правној помоћи у грађанским и управним стварима од 3. децембра 1960. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 5/1963).

Уговор између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Републике Кипар о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима од 19. септембра 1984. године („Службени лист СФРЈ“ – Међународни уговори, бр. 2/1986).

Уговор о узајамном правном саобраћају између СФР Југославије и НР Мађарске од 7. марта 1968. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак бр. 3/1968, бр. 1/1987).

Уговор између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Пољске о правном саобраћају у грађанским и кривичним стварима од 6. фебруара 1960. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак бр. 5/1963).

Уговор између Федеративне Народне Републике Југославије и Румунске Народне Републике о правној помоћи од 18. октобра 1960. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак број 8/1961).

Уговор између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Чехословачке Социјалистичке Републике о регулисању правних односа у грађанским, породичним и кривичним стварима од 20. јануара 1964. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 13/1964).

Уговор између Републике Србије и Републике Словеније о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима од 15. априла 2011. године („Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 9/2011).

Споразум између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Француске Републике о олакшању примене Хашке конвенције о грађанском поступку од 1. марта 1954. године („Службени лист СФРЈ – Додатак, бр. 21/1971); Конвенција о надлежности и о закону који се примењује у области личног и породичног права између СФР Југославије и Француске Републике од 18. маја 1971. године („Службени лист СФРЈ“, број 55/1972).

Уговор између Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима од 15. септембра 1997. године („Службени лист СРЈ“ – Међународни уговори, бр. 1/1998).

Уговор између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Чехословачке Социјалистичке Републике о регулисању правних односа у грађанским, породичним и кривичним стварима од 20. јануара 1964. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 13/1964).

Споразум између Федеративне Народне Републике Југославије и Краљевине Грчке о узајамном признавању и извршењу судских одлука од 18. јуна 1959. године („Службени лист ФНРЈ“ – Додатак, бр. 6/1960).

Конвенција између Владе Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Владе Француске Републике о признању и извршењу судских одлука у грађанским и трговачким стварима од 18. маја 1971. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 7/1972).

Споразум између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Аустрије о узајамном признавању и извршењу одлука о издржавању од 10. октобра 1961. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 2/1963).

Конвенција између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Краљевине Белгије о признању и извршењу судских одлука о издржавању од 12. децембра 1973. године („Службени лист СФРЈ“ – Додатак, бр. 45/1976).

Snežana Đurđević,
Faculty of Law, University of Niš

**ON THE NEED TO REVISE APPLICABLE BILATERAL TREATIES
ON LEGAL ASSISTANCE IN CIVIL MATTERS BETWEEN THE
REPUBLIC OF SERBIA AND EU MEMBER STATES**

Summary

Republic of Serbia has bilateral treaties on legal assistance in civil matters with 15 EU Member States. Many years have passed since the conclusion of all these treaties and significant changes have occurred in the area of Private International Law.

In the first place, these changes result from the accession of the Republic of Serbia to certain Conventions of the Hague Conference on Private International Law, development of the EU Private International Law, but also the drafting of new Private International Law Act of the Republic of Serbia. This is why the provisions of bilateral treaties, especially provisions on conflict of laws and international jurisdiction, are not harmonised. In addition, there are several parallel systems of legal norms in the area of Private International Law which apply depending on whether a multilateral treaty, bilateral treaty or national law is in force with the state in question. This situation is causing confusion not only among persons whose relations are regulated by the norms, but also among practitioners (judges and attorneys at law) who have great difficulties in determining which law to apply in a particular case. All this creates legal uncertainty and erroneous application of substantive law, which is one of the grounds on which a judgment may be set aside. In order to solve these problems, competent institutions of the Republic of Serbia should extensively analyse existing bilateral treaties on legal assistance in civil matters with EU Member States and take all necessary steps towards their revision as soon as possible, but certainly before the adoption of the PIL Act of the Republic of Serbia.

Keywords: *bilateral treaty, legal assistance, civil matters, Private International Law, Hague Conference, judicial cooperation, conflict of laws, international jurisdiction and foreign judgment.*

ЗБОРНИК РАДОВА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ
СПИСАК РЕЦЕНЗЕНАТА У 2016. ГОДИНИ

1. Др Весна Кнежевић-Предић, редовни професор Факултета за политичке науке Универзитета у Београду;
2. Др Александар Молнар, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду
3. Dr Štefan Pirner, шеф одељења Немачке Фондације за међународну правну сарадњу, (Deutsche Stiftung für international rechtliche Zusammenarbeit e.V. - IRZ)
4. Др Тина Пржеска, ванредни професор Правног факултета „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методија“, Скопље, Македонија
5. Др Иван Кљосев, доцент Правног факултета Универзитетс „Св. Климент Охридски“, Софија, Бугарска
6. Др Страшко Стојановски, Правни факултет Универзитетс „Гоце Делчев“, Штип, Македонија
7. Др Горан Марковић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Источном Сарајеву
8. Др Mustafa Yasan, доцент Правног факултета, Универзитета Сакаруа, Турска
9. Др Бора Петровић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Сарајеву
10. Др Миодраг Симовић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци;
11. Др Невена Петрушић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
12. Др Зоран Лончар, доцент Правног факултета Универзитета у Новом Саду;
13. Др Владан Михајловић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Приштини;
14. Др Драган Николић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
15. Др Мирко Живковић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
16. Др Мирослав Лазић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
17. Др Небојша Раичевић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
18. Др Гордана Илић-Попов, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду;

19. Др Вук Радовић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду;
20. Др Ненад Ђурђевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду;
21. Др Зоран Радивојевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
22. Др Слободан Орловић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду;
23. Др Милена Јовановић-Затила, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
24. Др Наташа Стојановић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
25. Др Драган Стојановић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
26. Др Марина Ђорђевић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Нишу;
27. Др Сања Ђајић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду;
28. Др Ирена Пејић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
29. Др Марина Димитријевић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
30. Др Маријана Пајванчић, редовни професор Факултета за европске правно-политичке студије у Новом Саду;
31. Др Драган Јовашевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
32. Др Маја Настић, доцент Правног факултета Универзитета у Нишу;
33. Др Дејан Вучетић, доцент Правног факултета Универзитета у Нишу;
34. Др Марија Ђорић, сарадник Института за политичке студије у Београду;
35. Др Срђан Голубовић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
36. Др Небојша Ранђеловић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
37. Др Сретен Југовић, редовни професор Криминалистичко-полицијске академије у Београду;
38. Др Горан Обрадовић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
39. Др Предраг Цветковић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
40. Др Милева Анђелковић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;

41. Др Љубица Ђорђевић, ванредни професор Факултета за европске правно-пословне студије, Нови Сад;
42. Др Сања Марјановић, доцент Правног факултета Универзитета у Нишу;
- 43.
44. Др Љубица Николић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
45. Др Емир Ђоровић, доцент Департмана за правне науке Државног универзитета у Новом Пазару
46. Др Саша Кнежевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
47. Др Сенад Јашаревић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду;
48. Др Ђорђе Николић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
49. Др Александар Ђирић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
50. Др Славиша Ковачевић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
51. Др Александар Мојашевић, доцент Правног факултета Универзитета у Нишу;
52. Др Драгиша Дракић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду;
53. Др Душица Миладиновић-Стефановић, доцент Правног факултета Универзитета у Нишу;
54. Др Драган Чорбић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу;
55. Др Новак Крстић, доцент Правног факултета Универзитета у Нишу;
56. Др Михајло Цветковић, доцент Правног факултета Универзитета у Нишу;
57. Др Слободанка Перић, доцент Правног факултета Универзитета у Приштини.

ЗБОРНИК РАДОВА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ (M51)

УПУТСТВО АУТОРИМА

Опште напомене	Рукопис рада компјутерски обрадити коришћењем програма <i>Word</i> , у фонту <i>Times New Roman</i> ћирилица (Serbian-Cyrillic), (осим оригиналних латиничних навода), величина фонта 12 pt , размак између редова 1,5. Формат странице треба да
Обим рада	Један ауторски табак - рад не треба да има више од 40.000 карактера,
Језик и писмо	Језици на којима се могу објављивати радови су српски, енглески, руски, француски и немачки.
Наслов рада	Наслов рада куцати величином фонта 14 pt, bold , Times New Roman
Аутор(и)	Име и презиме аутора, назив и пуна адреса институције у којој аутор ради, контакт е-mail адреса (величина фонта 12 pt). Све податке о ауторима, титула и институција,
Подаци о пројекту или програму*	На дну прве странице текста, треба навести у фуноти следеће: Назив и број пројекта, назив програма, назив институције која финансира пројекат.
Подаци о усменом саопштењу рада*	Ако је рад био изложен на научном скупу у виду усменог саопштења под истим или сличним називом, податак о томе треба навести у
Апстракт	Апстракт садржи 100-250 речи.
Кључне речи	Не више од 10 кључних речи на српском и енглеском језику (Key words).
Структура текста	<ol style="list-style-type: none"> 1. Увод 2. Поднаслов 1 <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Поднаслов 2 <ol style="list-style-type: none"> 2.1.1. Поднаслов 3 3. Поднаслов 2 4. Закључак <p>Наслови и поднаслови пишу се фонтом 12 pt, bold.</p>
Литература (References)	Пише се након текста, као посебна секција. Поређати све јединице азбучним редом по презимену аутора, а код истог аутора, по години издавања (од најновије до најстарије). Молимо ауторе да искључе команду numbering, тј. без бројева испред. (Погледати табелу на крају упутства).
Резиме (Summary)	Пише се на крају текста после Литературе, дужине до 2 000 карактера
Табеле, графикони, слике	Табеле урадити у Wordу или Excelу. Фотографије, графикони или слике доставити у формату jpg.
Ауторска права	Аутори радова потписују сагласност за пренос ауторских права. Изјаву преузети овде .
Доставља радова	Радови се достављају у електронском облику (као <i>attachment</i>) на следећу адресу: zbornik@prafak.ni.ac.rs
Огледни примерак рада	Овде можете преузети ОГЛЕДНИ ПРИМЕРАК РАДА

* Ови подаци уносе се само у случају да рад испуњава наведене услове (пројекат или саопштење)

УПУТСТВО ЗА ЦИТИРАЊЕ ЛИТЕРАТУРЕ

Навођење цитата треба урадити **у тексту**, као што је наведено у упутству. **Фус ноте** користити само када је неопходно пружити додатно објашњење или пропратни коментар, као и у случају позивања на нормативни акт, службена гласила и одлуке судова.

Цитати и позиви на литературу у тексту и листа библиографских јединица на крају текста морају се у потпуности слагати. Сваки цитат из текста и позив на литературу мора да се нађе на листи библиографских јединица, односно, свака библиографска јединица наведена у литератури мора да се нађе у тексту. Позив на библиографске јединице наводи се у оригиналном писму, без превођења.

Врста рада	Референце – литература	Цитирање у тексту
Књига, 1 аутор	Келзен, Х. (2010). <i>Онима теорија права и државе</i> . Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.	(Келзен, 2010: 56)
Књига, Више аутора	Dimitrijević, V. Popović, D. Papić, T. Petrović, V. (2007). <i>Međunarodno pravo ljudskih prava</i> . Београд: Београдски центар за људска права.	Прво цитирање у тексту: (Dimitrijević, Popović, Papić, Petrović, 2007: 128) Наредно цитирање у тексту: (Dimitrijević et al. 2007: 200)
Колективно ауторство	<i>Oxford Essential World Atlas</i> . (1996). 3.ed. Oxford: Oxford University Press.	(Oxford, 1996: 245)
Рад или део књиге која има приређивача	Nolte, K. (2007). Zadaci i način rada nemačkog Bundestaga. U Pavlović, V. i Orlović, S. (Prir.). <i>Dileme i izazovi parlamentarizma</i> . Београд: Konrad Adenauer Stiftung. 279-289.	(Nolte, 2007: 280)
Чланак у часопису	Марковић, Р. (2006). Устав Републике Србије из 2006 – критички поглед. <i>Анали Правног факултета у Београду</i> . 2(LIV). 5-46	(Марковић, 2006: 36)
Енциклопедија	Pittau, J. (1983). Meiji constitution. In <i>Kodansha encyclopedia of Japan</i> . Vol. 2. Tokyo: Kodansha. 1-3.	(Pittau, 1983: 3)
Институција као аутор	Републички завод за статистику. (2011). <i>Месечни статистички билтен</i> . Бр. 11.	(Републички завод за статистику, 2011)
Прописи	Закон о основама система васпитања и образовања. <i>Службени гласник РС</i> . Бр. 62. 2004.	Фус нота: Чл. 12. Закона о основама система васпитања и образовања, <i>Сл. гласник РС</i> , 62/04
Судске одлуке	Case T-344/99 <i>Arne Mathisen AS v Council</i> [2002] ECR II-2905 или <i>Отојуди v УК</i> (2010) 51 EHRR 10 или Одлука Уставног суда IУ-197/2002. <i>Службени гласник РС</i> . Бр. 57. 2003.	Фус нота: Case T-344/99 <i>Arne Mathisen AS v Council</i> [2002] или Одлука Уставног суда IУ-197/2002
Електронски извори	Wallace, A.R. (2001). <i>The Malay archipelago</i> (vol. 1). [Electronic version]. Преузето 15.11.2005. http://www.gutenberg.org/etext/2530 или European Commission for Democracy through Law. <i>Opinion on the Constitution of Serbia</i> . Преузето 24.5.2007. http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)004-e.asp	Навођење у тексту: (Wallace, 2001) Фус нота: European Commission for Democracy through Law. <i>Opinion on the Constitution of Serbia</i> . Преузето 24.5.2007. http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)004-e.asp

Collection of Papers, Faculty of Law, Niš (M51)

GUIDELINES FOR AUTHORS

General notes	The paper shall be processed in <i>MS Word (doc.)</i> format: paper size A4; font Times New Roman (Serbian-Cyrillic) , except for papers originally written in <i>Latin</i> script; font size 12 pt; line spacing 1,5.
Paper length	The paper shall not exceed 16 pages. An article shall not exceed 40.000 characters (including spaces). A review shall not exceed 6.000 characters (including spaces).
Language and script	Papers may be written in Serbian, English, Russian, French and German.
Paper Title	The paper title shall be formatted in font Times New Roman , font size 14 pt, bold . The title shall be submitted in English as well.
Author(s)	After the title, the paper shall include the name and surname of the author(s), the name and full address of the institution affiliation, and a contact e-mail address (font size 12 pt). The data on the author(s), academic title(s) and rank(s), and the institution shall be provided in English as well.
Data on the project or program*(optional)	In the footnote at the bottom of the first page of the text shall include: the project/program title and the project number, the project title, the name of the institution financially supporting the project.
Data on the oral presentation of the paper*(optional)	In case the paper has already been presented under the same or similar title in the form of a report at a prior scientific conference, authors are obliged to enter a relevant notification in a separate footnote at the bottom of the first page of the paper.
Abstract	The abstract shall comprise 100 - 250 words at the most
Key words	The list of key words following the abstract shall not exceed 10 key words. The key words shall be submitted in both Serbian and English.
Text structure	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introduction 2. Chapter 1 <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Section 2 <ol style="list-style-type: none"> 2.1.1. Subsection 3 3. Chapter 2 4. Conclusion <p>All headings (Chapters) and subheadings (Sections and Subsections) shall be in <i>Times New Roman</i>, font 12 pt, bold.</p>
References	At the end of the submitted text, the author(s) shall provide a list of References. All entries shall be listed in alphabetical order by author's surname, and each entry shall include the source and the year of publication. When referring to the same author, include the year of publication (from the most recently dated backwards). Please, see the table at the end of the Guidelines for Authors .
Summary	The summary shall be included at the end of the text, after the References. The summary shall not exceed 2.000 characters (including spaces) and it shall be submitted in both Serbian and English.
Tables, graphs, figures	Tables shall be prepared in <i>MS Word</i> or in <i>Excell</i> . Photos, graphs or figures shall be in jpg . format.
Copyright	The authors are obliged to sign a written consent on the transfer of copyright. The Author's Statement may be downloaded here .
Paper submission	The papers shall be submitted in electronic format (as an <i>attachment</i>) to the following address: zbornik@prafak.ni.ac.rs

* The data shall be included only if the paper is subject to such circumstances.